SAMBAND ÍSLENSKRA SVEITARFÉLAGA

Til allra sveitarstjórna

Reykjavík 8. mars 2024

2301032SA VRH
Málalykill: 16.10

Efni: Áskorun til sveitarfélaga vegna yfirlýsingar ríkisstjórnarinnar og Sambands íslenskra sveitarfélaga vegna kjarasamninga 2024

Í gær kl. 18:00 skrifaði, formaður Sambands íslenskra sveitarfélaga, undir yfirlýsingu um stuðning ríkisstjórnarinnar og Sambands íslenskra sveitarfélaga vegna kjarasamninga. Sú yfirlýsing var gerð til að greiða fyrir gerð langtímakjarasamninga á vinnumarkaði með það að markmiði að kveða niður vexti og verðbólgu.

Í þeirri yfirlýsingu, sem er hér meðfylgjandi, eru þó nokkur atriði sem snerta sveitarfélög. Óskum við eftir að yfirlýsingin í heild verði kynnt fyrir sveitarstjórn. Það helsta sem snýr að sveitarstjórnum er að unnið verði að því á samningstímanum að því að brúa bilið milli fæðingarorlofs og leikskóla. Í því samhengi mun Sambandið fara með ríkinu í það að horfa heildstætt á umönnun og menntun barna frá 0-18 ára og m.a. skoðað hvort þörf sé á kerfisbreytingum til að ná settum markmiðum. Þessu tengt þá er í yfirlýsingunni kveðið á um að útfærð verði leið til að skólamáltíðir grunnskólabarna verði gjaldfrjálsar frá og með ágúst 2024 til loka samningstímans. Áætluð bein kostnaðarþátttaka forráðamanna vegna skólamáltíða grunnskólabarna nemur í dag um fimm milljörðum króna á ári og mun ríkið greiða 75% þess kostnaðar eða allt að 4 milljarða króna. Ríkið og Samband íslenskra sveitarfélaga mun útfæra þetta og mun vinna við það fara af stað á næstu dögum og munum við veita nánari upplýsingar þegar nær dregur.

Þá er það ávarpað að sveitarfélögin muni í húsnæðisáætlunum sínum og skipulagi tryggja nægilegt framboð byggingarsvæða og lóða til skemmri og lengri tíma og hlutdeild í stofnkostnaði almennra íbúða. Sambandið mun einnig vinna að því að umgjörð um sérstakan húsnæðisstuðning sveitarfélaga verði bætt.

Við beinum því til sveitarstjórna að endurskoða gjaldskrárhækkanir sem tóku gildi um síðustu áramót er varða barnafjölskyldur og fólk í viðkvæmri stöðu. Miða skuli við að hækkun þessa árs verði ekki umfram 3,5 %. Þá verði gjaldskrárhækkunum stillt í hóf eins og nokkur kostur er á samningstímanum.

Við vekjum athygli á að Samband íslenskra sveitarfélag hefur ekki skuldbundið sveitarfélög til að taka þátt í að greiða fyrir langtímakjarasamningum enda hefur Sambandið ekki umboð til þess. Sambandið hefur samt ítrekað lýst því yfir , eins og mörg sveitarfélög, að mikilvægt sé að horfa til samstillts átaks til að kveða niður verðbólguna. Þar er yfirveguð og vönduð aðkoma hins opinbera, bæði ríkis og sveitarfélaga afar mikilvæg.

Skjal sótt af '0000000000' dags: 11.11.2026

Þessi yfirlýsing er mikilvæg varða á þeirri leið að ná langtímasamningum við okkar viðsemjendur. Nú þegar er farin af stað vinna hjá samninganefnd okkar við að klára samninga við okkar viðsemjendur m.v. merki markaðarins sem nú er orðið skýrt.

Með þessu bréfi vil ég skora á sveitarstjórnir að taka þátt og sína samstillt átak til að liðka fyrir gerð langtíma kjarasamninga til að kveða niður vexti og verðbólgu.

Fylgiskjöl: Yfirlýsing ríkisstjórnarinnar og Sambands íslenskra sveitarfélaga vegna kjarasamninga í mars 2024.

Virðingarfyllst
SAMBAND ÍSLENSKRA SVEITARFÉLAGA

Arnar Þór Sævarsson
sviðsstjóri þjónustusviðs

Skjal sótt af '0000000000' dags: 11.11 2026

Stuðningur ríkisstjórnarinnar og Sambands íslenskra sveitarfélaga vegna kjarasamninga í mars 2024

Til að greiða fyrir langtímakjarasamningum á vinnumarkaði munu ríkisstjórnin og Samband íslenskra sveitarfélaga vinna að aðgerðum sem styðja við sameiginleg markmið stjórnvalda og samningsaðila um að leggja grundvöll að bættum lífskjörum og kaupmætti launafólks og stuðla að lækkun verðbólgu og vaxta. Aðgerðirnar snúa að ýmsum efnahags- og kjaramálum sem styðja við lífskjör launafólks með sérstakri áherslu á húsnæðisuppbyggingu, húsnæðisstuðning og málefni barnafjölskyldna.

Stuðlað verður að auknu framboði íbúðarhúsnæðis og fjölgun hagkvæmra íbúða í almenna íbúðakerfinu, skilvirkari stjórnsýslu húsnæðis- og skipulagsmála og aukinni aðkomu lífeyrissjóðanna að fjárfestingu í húsnæði. Húsnæðisstuðningur verður aukinn með sérstökum vaxtastuðningi til þeirra sem skulda íbúðalán á þessu ári til að mæta auknum vaxtagjöldum heimilanna og hækkun húsnæðisbóta til leigjenda. Þá verða gerðar breytingar á húsaleigulögum sem tryggja skýrari ramma og fyrirsjáanleika um ákvörðun og breytingar leigufjárhæðar.

Stuðningur við barnafjölskyldur verður stórefldur. Barnabætur hækka og dregið verður úr tekjuskerðingum þannig að mun fleiri foreldrar munu njóta stuðnings. Þá verður unnið að því í samstarfi ríkis og sveitarfélaga að skólamáltíðir grunnskólabarna verði gjaldfrjálsar frá og með næsta hausti. Hámarksgreiðslur úr Fæðingarorlofssjóði hækka í 900.000 krónur á mánuði í þremur áföngum á næstu tveimur árum og ríki, sveitarfélög og aðilar vinnumarkaðarins munu taka höndum saman og vinna með markvissum hætti að því að brúa bilið milli fæðingarorlofs og leikskóla á samningstímanum.

Í því miði að útrýma launamun sem skýrist af kynskiptum vinnumarkaði og kerfisbundnu vanmati á hefðbundnum kvennastörfum verður unnið að virðismatskerfi starfa sem áætlað er að liggi fyrir í árslok 2026. Að auki munu ríki og sveitarfélög beita sér fyrir ýmsum frekari aðgerðum og umbótum á samningstímanum til að treysta markmið samningsins um lífskjör og verðstöðugleika. Meðal þeirra eru aðhald í opinberum gjaldskrám, lækkun á kostnaði þeirra sem þurfa að sækja heilbrigðisþjónustu fjarri heimabyggð, hækkun hámarksábyrgðar úr Ábyrgðasjóði launa, aukin framlög í Vinnustaðanámssjóð til að efla vinnustaðanám og umbætur á Menntasjóði námsmanna.

Ríkisstjórnin mun leggja fyrir Alþingi eða aðilar beita sér að öðru leyti fyrir eftirfarandi aðgerðum:

Húsnæðismál og húsnæðisstuðningur:

Öflug íbúðauppbygging

- Haldið verður áfram markvissri uppbyggingu í almenna íbúðakerfinu með opinberum framboðsstuðningi gegnum stofnframlög og hlutdeildarlán til að treysta húsnæðisöryggi og tryggja viðráðanlegan húsnæðiskostnað tekjulægri heimila.
- Tryggð verða stofnframlög ríkisins til að auka framboð á hagkvæmum íbúðum í almenna íbúðakerfinu. Á samningstímanum styður ríkið við byggingu allt að 1.000

Skjal sótt af '0000000000' dags: 11.11 2026

íbúða á ári í formi stofnframlaga og hlutdeildarlána til að mæta fyrirsjáanlegri íbúðaþörf ólíkra hópa samfélagsins.
- Sveitarfélögin munu í húsnæðisáætlunum sínum og skipulagi tryggja nægilegt framboð byggingarsvæða og lóða til skemmri og lengri tíma og hlutdeild í stofnkostnaði almennra íbúða.
- Til að koma til móts við þá sem eru að kaupa sína fyrstu íbúð og eru undir tilteknum tekjumörkum verða tekjumörk hlutdeildarlána hækkuð um 8,2% þann 1. apríl 2024.

Aukið framboð húsnæðis

- Sveitarfélögin munu í skipulagi sínu tryggja byggingarhæfar lóðir til að mæta uppbyggingarþörf í samræmi við húsnæðisáætlanir sem endurskoðaðar eru árlega þannig að fyrir liggi áreiðanlegar upplýsingar á hverjum tíma um framboð nýrra íbúða og íbúðaþörf.
- Stjórnsýsla húsnæðis- og skipulagsmála verður einfölduð og samræmd til að stuðla að hraðari uppbyggingu íbúða, svo sem með endurskoðun byggingar- og skipulagsreglugerðar og breytingu á lögum sem heimila sveitarfélögum að flýta uppbyggingu á þegar deiliskipulögðum lóðum. Horft verður til tillagna OECD frá 2020 um úrbætur á regluverki í byggingariðnaði, þ.m.t. til að auka sjálfbærni og stuðla að stafrænni þróun í mannvirkjagerð.
- Lífeyrissjóðum verður auðveldað að koma að uppbyggingu á íbúðarhúsnæði til útleigu með því að rýmka heimildir þeirra til fjárfestinga í leigufélögum.

Sértækur vaxtastuðningur

- Til að mæta auknum vaxtakostnaði heimilanna síðustu misseri verður á árinu 2024 greiddur út sérstakur vaxtastuðningur til heimila með íbúðalán. Áætlað umfang aðgerðarinnar er 5-7 milljarðar króna.
- Stuðningurinn kemur til viðbótar almennum vaxtabótum og tekur mið af vaxtagjöldum ársins 2023 að teknu tilliti til tekna, eigna og fjölskyldugerðar. Vaxtastuðningurinn mun einkum ná til heimila í lág- millitekjuhópum.
- Sérstakur vaxtastuðningur verði greiddur beint inn á höfuðstól láns nema lántakar óski þess sértaklega að nýta hann til lækkunar á afborgunum í tiltekinn tíma.

Húsnæðislánakerfið og framtíðarfyrirkomulag á húsnæðisstuðningi við eigendur

- Sett verði á fót nefnd með aðkomu stjórnvalda, aðila vinnumarkaðarins, lánastofnana, Seðlabanka Íslands og lífeyrissjóðanna sem geri úttekt á húsnæðislánakerfinu hér á landi í samanburði við nágrannalöndin og leggi mat á kosti þess og galla. Þá skoði nefndin jafnframt fyrirkomulag húsnæðisstuðnings í þessum löndum og geri tillögu að framtíðarfyrirkomulagi. Nefndin verði skipuð eigi síðar en í maí 2024 og skili niðurstöðum sínum og tillögum fyrir árslok 2024.

Aukinn stuðningur við leigjendur

- Til að draga úr íþyngjandi húsnæðiskostnaði leigjenda verður húsnæðisbótakerfið styrkt og umgjörð um sérstakan húsnæðisstuðning sveitarfélaga bætt.

Skjal sótt af '0000000000' dags: 11.11 2026

- Grunnfjárhæðir húsnæðisbóta og eignaskerðingamörk í húsnæðisbótakerfinu hækka 1. júní 2024 auk þess sem aukið tillit verður tekið til fjölskyldustærðar og munu framlög til húsnæðisbóta aukast um 2,5 milljarða króna á ársgrundvelli vegna þessa.
- Leitað verði áfram leiða til að auka samræmi og reglur um sérstakan húsnæðisstuðning sveitarfélaganna og umsóknaferli og upplýsingagjöf einfaldað og samræmt.
- Réttarbætur verða tryggðar fyrir leigjendur með breytingum á húsaleigulögum sem stuðli að auknu húsnæðisöryggi með skýrari ramma um ákvörðun leigufjárhæðar og fyrirsjáanleika um breytingar á leigufjárhæð.
- Ráðist verður í kynningarátak um réttindi og skyldur á leigumarkaði í samvinnu við aðila vinnumarkaðarins og ráðgjöf og upplýsingargjöf til leigjenda aukin í samstarfi við Leigjendaaðstoðina.

Barnafjölskyldur

Barnabætur

- Stuðningur við barnafjölskyldur í gegnum barnabótakerfið verður aukinn um 3 milljarða króna á árinu 2024, til viðbótar við fyrri áform, og um 2 milljarða til viðbótar á árinu 2025 og mun þá nema um 21 ma.kr.
- Grunnfjárhæðir barnabóta munu hækka og dregið verður úr skerðingum enn frekar til að auka stuðning og fjölga þeim fjölskyldum sem fá barnabætur.

Gjaldfrjálsar skólamáltíðir

- Útfærð verður leið til að skólamáltíðir grunnskólabarna verði gjaldfrjálsar frá og með ágúst 2024 til loka samningstímans.
- Áætluð bein kostnaðarþátttaka forráðamanna vegna skólamáltíða grunnskólabarna nemur um fimm milljörðum króna á ári og mun ríkið greiða 75% þess kostnaðar eða allt að 4 milljarða króna.
- Ríki og sveitarfélög munu útfæra þetta í sameiningu fyrir lok maí 2024. Til að meta árangur tilraunaverkefnisins verður óháðum aðila falið að leggja mat á framgang þess vorið 2026.

Hámarksgreiðslur úr Fæðingarorlofssjóði hækka

- Hámarksgreiðslur úr Fæðingarorlofssjóði hækka frá og með 1. apríl 2024 úr 600.000 þúsund krónum á mánuði í 700.000 kr., frá og með 1. janúar 2025 í 800.000 kr. og frá og með 1. janúar 2026 í 900.000 kr.

Bilið brúað milli fæðingarorlofs og leikskóla

- Á samningstímanum er stefnt að því að brúa bilið milli fæðingarorlofs og leikskóla.
- Aðgerðarhópur ríkis, sveitarfélaga og aðila vinnumarkaðarins undir forystu forsætisráðuneytisins vinni tímasetta áætlun um aðgerðir til að loka umönnunarbilinu. Horft verði heildstætt á umönnun og menntun barna frá 0-18 ára og m.a. skoðað hvort þörf sé á kerfisbreytingum til að ná settum markmiðum.

Skjal sótt af '0000000000' dags: 11.11.2026

Annað:

Gjaldskrárhækkanir ríkisins og sveitarfélaga

- Til að stuðla að verðstöðugleika munu gjaldskrár ríkis almennt ekki hækka umfram 2,5% á árinu 2025.
- Sveitarfélögin lýsa yfir vilja til að hækka ekki gjaldskrár fyrir árið 2024 umfram 3,5% og endurskoða gjaldskrár ársins hafi þær hækkað meira. Sérstaklega verði horft til gjaldskráa er varða barnafjölskyldur og fólk í viðkvæmri stöðu. Þá verði gjaldskrárhækkunum stillt í hóf eins og nokkur kostur er á samningstímanum.

Framleiðniráð

- Komið verður á fót sérfræðingaráði um framleiðni sem verði stjórnvöldum til ráðgjafar um hvernig stuðla megi að aukinni framleiðni sem er undirstaða kaupmáttar og bættra lífskjara. Ráðið mun kortleggja þróun framleiðni og tilheyrandi tölfræði síðustu ár og eiga reglulegt samráð við aðila vinnumarkaðsins.

Dregið úr kostnaði við að sækja heilbrigðisþjónustu fjarri heimabyggð

- Dregið verður frekar úr kostnaði þeirra sem þurfa að sækja heilbrigðisþjónustu fjarri heimabyggð með fjölgun niðurgreiddra ferða sjúkratrygginga í fjórar á ári.

Hámarksábyrgð úr Ábyrgðasjóði launa hækkar

- Hámarksábyrgð launa úr Ábyrgðasjóði launa hækkar úr 633.000 kr. í 850.000 kr. þann 1. apríl 2024 og 970.000 1. janúar 2025.

Aukin framlög til Vinnustaðanámssjóðs

- Framlög til Vinnustaðanámssjóðs verða aukin um 150 m.kr á ári til að efla vinnustaðanám og fjölga tækifærum nema til starfsþjálfunar.

Virðismat starfa

- Innleitt verði í áföngum virðismatskerfi sem byggi á tillögum aðgerðahóps um launajafnrétti og jafnrétti á vinnumarkaði. Gert er ráð fyrir að innleiðing taki allt að þrjú ár og nýtt kerfi liggi fyrir eigi síðar en í árslok 2026.

Menntasjóður námsmanna

- Í kjölfar skýrslu um Menntasjóð námsmanna verða gerða breytingar á lögum til að létta vaxtabyrði og draga úr ófyrirséðum hækkunum vegna verðbólgu á afborganir lána. Skilyrði fyrir námsstyrkjum verða rýmkuð þar sem tekið er tillit til þverfaglegs náms. Auk þess er stefnt að afnámi ábyrgðarmannakerfis námslána. Haldin verður vinnustofa með hagaðilum um umbætur á kerfinu, m.a. verður horft til hugmynda BHM og KÍ.

Skjal sótt af '0000000000' dags: 11.11.2026